Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра цивільно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

_____ Віталій СЕРЬОГІН

«31» серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІЖНАРОДНЕ ТОРГОВЕЛЬНЕ ПРАВО

рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

галузь знань - 29 Міжнародні відносини

спеціальність - 293 Міжнародне право

освітня програма - Міжнародне право

вид дисципліни - за вибором

факультет - юридичний

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою юридичного факультету

31 серпня 2026 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Завальна Ж.В., д.ю.н., професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

Протокол № 1 від 28 серпня 2026 року

Завідувач кафедри
цивільно-правових дисциплін Олена УСТИМЕНКО

Програму погоджено с гарантом освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Міжнародне право»

Гарант освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
«Міжнародне право» Євген ТІТОВ

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від 31 серпня 2026 року, № 1

Голова науково-методичної комісії
юридичного факультету Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Міжнародне торговельне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму підготовки 293 Міжнародне право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є досягнення всебічного глибокого розуміння та засвоєння студентами сутності, природи та механізмів міжнародного торговельного права в сучасних умовах інтеграції національного законодавства із законодавством Європейського Союзу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є визначення та аналіз правових проблем, формування та обґрунтування правових позицій та застосування отриманих знань у практичних ситуаціях.

1.3. Кількість кредитів – 5

1.4. Загальна кількість годин - 150 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
денна форма навчання	заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й
Лекції	
30 год.	8 год.
Практичні, семінарські	
30 год.	6 год.
Лабораторні	
Самостійна робота, у тому числі	
90 год.	136 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 11. Здатність діяти суспільно відповідально, проявляти громадянську свідомість, відповідати за якість виконаної роботи.

ЗК 14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку міжнародного права, його місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій.

ФК1. Здатність розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, форми та способи їх реалізації; види міжнародних суб'єктів та їх роль у сучасних міжнародних відносинах і міжнародній політиці.

ФК5. Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права з таких галузей, як: право міжнародних договорів, право зовнішніх зносин, міжнародне повітряне право, міжнародне морське право, міжнародне космічне право, право міжнародних організацій, право прав людини, міжнародне економічне право, міжнародне екологічне право, міжнародне кримінальне право, право міжнародної безпеки, міжнародне гуманітарне право.

ФК9. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

ФК16. Здатність адаптувати та використовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:

ПРН5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю;

ПРН7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами;

ПРН13. Доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з актуальних питань міжнародного права;

ПРН16. Демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності.

1.8. Пререквізити: Теорія держави та права. Цивільне право.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Загальна характеристика міжнародного торговельного права.

Поняття міжнародного торгового права. Правова природа міжнародного торгового права. Предмет та метод міжнародного торгового права. Загальна характеристика правовідношення в сфері міжнародного торгового права. Суб'єкти міжнародного торгового права: визначення та види. Об'єкти міжнародного торгового права: визначення та види. Принципи міжнародного торгового права. Система міжнародного торгового права. Джерела міжнародного торгового права.

Тема 2. Міжнародні торгові організації як суб'єкти міжнародного торговельного права.

Поняття міжнародних торгових організацій. Види міжнародних торгових організацій та їх повноваження. Структура міжнародних торгових організацій. ООН в системі міжнародного торговельного права. Всесвітня торгова організація. Міжнародна торгівельна палата. Держава як суб'єкт міжнародного торговельного права. Окремі митні території. Транснаціональні корпорації.

Тема 3. Правове регулювання міжнародних торгових договорів та окремих зовнішньоекономічних договорів

Поняття міжнародного торгового договору. Види міжнародних торгових договорів. Двосторонні міжнародні договори. Багатосторонні міжнародні договори. Конвенція про міжнародну купівлю-продаж товарів (Віденська конвенція). ГАТТ. Уругвайська угода. Конвенції в сфері інтелектуальної власності. Конвенції про перевезення. Поняття зовнішньоекономічного договору. Види зовнішньоекономічних договорів Принципи міжнародних комерційних договорів. Облік зовнішньоекономічних договорів. Договір

франчайзингу та ліцензійна угода: загальна характеристика. Договір про міжнародне перевезення вантажу. Бартерні операції. Поняття міжнародних валютних розрахунків. Види міжнародних валютних розрахунків. Акредитив. Інкассо.

Тема 4. Способи розв'язання міжнародних торгових спорів

Поняття міжнародного торгового спору. Види міжнародних торгових спорів. Судові способи розв'язання міжнародного торгового спору: Суд ЄС, Міжнародний суд ООН тощо. Альтернативні способи розв'язання міжнародних торгових спорів: міжнародний комерційний арбітраж, ОРС тощо.

Тема 5. Національне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Зовнішньоекономічна політика України. Органи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Недержавні органи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Загальна характеристика тарифного захисту зовнішньоекономічної діяльності. Митні режими. Загальна характеристика методів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Поняття та ознаки вільної економічної зони. Види вільних економічних зон. Правове регулювання вільних економічних зон (вітчизняний та міжнародний досвід).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб.	інд.	с.р.		л	с	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Загальна характеристика міжнародного торговельного права	30	6	6			18	32	2	2			28
Тема 2. Міжнародні торгові організації як суб'єкти міжнародного торговельного права	30	6	6			18	32	2	2			28
Тема 3. Правове регулювання міжнародних торгових договорів та окремих зовнішньоекономічних договорів	30	6	6			18	30	2				28
Тема 4. Способи розв'язання міжнародних торгових спорів	30	6	6			18	30		2			28
Тема 5. Національне регулювання зовнішньоекономічної діяльності	30	6	6			18	26	2				24
Усього годин	**150**	**30**	**30**			**90**	**150**	**8**	**6**			**136**

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Загальна характеристика міжнародного торговельного права	6 (2)
2.	Міжнародні торгові організації як суб'єкти міжнародного торговельного права	6 (2)

3.	Правове регулювання міжнародних торгових договорів та окремих зовнішньоекономічних договорів	6
4.	Способи розв'язання міжнародних торгових спорів	6 (2)
5.	Національне регулювання зовнішньоекономічної діяльності	6
	Разом	**30 (6)**

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Загальна характеристика міжнародного торговельного права. (опрацювання додаткової літератури за темою).	18 (28)
2.	Міжнародні торгові організації як суб'єкти міжнародного торговельного права (опрацювання додаткової літератури за темою).	18 (28)
3.	Правове регулювання міжнародних торгових договорів та окремих зовнішньоекономічних договорів (опрацювання додаткової літератури за темою).	18 (28)
4.	Способи розв'язання міжнародних торгових спорів (опрацювання додаткової літератури за темою).	18 (28)
5.	Національне регулювання зовнішньоекономічної діяльності (опрацювання додаткової літератури за темою).	18 (24)
	Разом	**90 (136)**

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Застосовуються три групи методів навчання:

1. словесні - описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, інструктаж щодо особливостей застосування окремих норм, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо;
2. наочні - демонстрація схем, таблиць, малюнків (за наявності);
3. практичні - формування вмінь і навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

8. Методи контролю

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу, оцінювання їх знань та умінь використовують поточний та підсумковий контроль.

Форми поточного контролю здобутків студентів за темами навчальної дисципліни становлять усні відповіді (робота в аудиторії – виступ на практичному занятті, відповідь на колоквіумі, відповіді на питання за результатами самостійної підготовки згідно наданих тем, розв'язання практичних змодельованих завдань, написання письмових робіт (розгорнуті відповіді на питання, відповіді на тести). Письмова робота може передбачати розгорнуті відповіді на питання, відповіді на тести, вирішення змодельованих завдань тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Завдання може передбачати розгорнуті відповіді на питання, відповіді на тести, вирішення змодельованих завдань.

Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні підсумкового контролю з навчальної дисципліни, складає 40. Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

Питання до заліку

1. Поняття міжнародного торгового права.
2. Правова природа міжнародного торгового права.
3. Предмет міжнародного торгового права.
4. Метод міжнародного торгового права.
5. Загальна характеристика правовідношення в сфері міжнародного торгового права.
6. Суб'єкти міжнародного торгового права: визначення та види.
7. Об'єкти міжнародного торгового права: визначення та види.
8. Принципи міжнародного торгового права.
9. Система міжнародного торгового права.
10. Джерела міжнародного торгового права.
11. Поняття міжнародних торгових організацій.
12. Види міжнародних торгових організацій та їх повноваження.
13. Структура міжнародних торгових організацій.
14. ООН в системі міжнародного торговельного права.
15. Всесвітня торгова організація.
16. Міжнародна торгівельна палата.
17. Держава як суб'єкт міжнародного торговельного права.
18. Окремі митні території.
19. Транснаціональні корпорації.
20. Поняття міжнародного торгового договору.
21. Види міжнародних торгових договорів.
22. Двосторонні міжнародні договори.
23. Багатосторонні міжнародні договори.
24. Конвенція про міжнародну купівлю-продаж товарів (Віденська конвенція).
25. ГАТТ.
26. Конвенції в сфері інтелектуальної власності.
27. Конвенції про перевезення.
28. Поняття міжнародних валютних розрахунків.
29. Види міжнародних валютних розрахунків.
30. Акредитив.
31. Інкассо.
32. Поняття міжнародного торгового спору.
33. Види міжнародних торгових спорів.
34. Судові способи розв'язання міжнародного торгового спору: Суд ЄС, Міжнародний суд ООН тощо.
35. Альтернативні способи розв'язання міжнародних торгових спорів: міжнародний комерційний арбітраж, ОРС тощо.
36. Зовнішньоекономічна політика України.
37. Органи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
38. Недержавні органи регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
39. Загальна характеристика тарифного захисту зовнішньоекономічної діяльності.
40. Митні режими.
41. Загальна характеристика методів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

42. Поняття зовнішньоекономічного договору.
43. Види зовнішньоекономічних договорів
44. Принципи міжнародних комерційних договорів.
45. Облік зовнішньоекономічних договорів.
46. Договір франчайзингу та ліцензійна угода: загальна характеристика.
47. Договір про міжнародне перевезення вантажу.
48. Бартерні операцій.
49. Поняття та ознаки вільної економічної зони.
50. Види вільних економічних зон.
51. Правове регулювання вільних економічних зон (вітчизняний та міжнародний досвід).

9. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.
Кількість балів за залік – 40.
Кількість балів протягом семестру – 60:
Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях ∑40 = 40:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:
∑40 – сума максимальної кількості балів
∑1 – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.
∑2 – кількість семінарських занять протягом семестру.
8 – коефіцієнт

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання		Разом	Залік	Сума
Т1-Т5	КР	60	40	100
∑40	20			

Для допуску до складання заліку здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних

робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Критерії оцінювання усної відповіді

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;

- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;

- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;

- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;

- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;

- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;

- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівка викладача;

- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та залікових робіт

Контрольні та залікові роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 20 тестових завдань, залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має варіанти відповідей, тільки один з яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90-100	зараховано
80-89	
70-79	
60-69	
50-59	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Мальський О. М. Міжнародне торговельне право: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 728 с.

2. Дергачова В. В., Кузнєцова К. О., Манаєнко І. М., Мельникова В. А., Ченуша О. С. Міжнародні економічні відносини: навч. наочний посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 340 с.

Допоміжна література

1. Баймуратов М. О. Міжнародний економічний правопорядок: актуальні питання правового регулювання : монографія. М.О. Баймуратов, Є.О. Львова, Б.В. Бабін; за ред. д.ю.н., проф. М.О. Баймуратова. Суми : Університетська книга, 2011. 257 с.

2. Завальна Ж. В., Старинський М. В. Новації в правовому регулюванні

договорів про надання фінансових послуг. *Правові горизонти.* 2021. Вип. 26 (39). С. 72–77. URL: https://old.legalhorizons.com.ua/uk/journals/vip-26-39-2021.

3. Завальна Ж. В., Старинський М. В. Economic sovereignty of a modern state in the context of sustainable development. *Law, Business and Sustainability Herald*. 2021. № 1 (2). С. 5–15. URL: https://doi.org/10.46489/lbsh.2021-1-2-1.

4. Завальна Ж. В., Устименко О. А., Савченко В. О., Воронов К. М. Законодавство ЄС та договірне регулювання фінансових послуг в Україні. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права.* Серія Економічна. Серія Юридична. 2022. № 33. С. 230–235. URL: https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/683.

5. Завальна, Ж. В. (2024). Негативність та зустрічність зобов'язань в приватно-правових договорах. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*, (40), 551–556. URL: https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1189.

6. Завальна, Ж. (2025). Особливості концептуальних основ договірного права ЄС. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.* Серія «Право», (39), 202–209. URL: https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-20.

7. Київець О.В. Міжнародне торгове право: навч. посіб. О.В. Київець, В.О. Голубєва; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. К: КНЕУ, 2010. 450 с.

8. Омельченко А. Місце та роль законодавства України про зовнішньоекономічну діяльність. *Право України*. 2011. № 6. С. 174-176.

9. Віхров О.П. Правове регулювання господарських відносин в окремих сферах і галузях економіки. К.: Юрінком Інтер, 2017. 448 с.

10. Тюріна Н.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. Навчальний посібник. Н.М. Тюріна, Н.С. Карвацка. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 408 с.

11. Мицик В.В., Бурменський М. В., Гнатовський М.М., Міжнародне публічне право: підручник: у 2 т. Т. 2. Основні галузі / В.В. Мицик, М. В. Буроменський, М.М. Гнатовський та ін.; за ред. Мицика В.В. 2-ге вид., змін. Харків: Право, 2020. 624 с.

12. Міжнародна економіка: підручник. В.Г. Герасимчук, С.В. Войтко, Б.С. Серебренніков, Т.В. Сакалош; за ред. В.Г. Герасимчука, С.В. Войтка. Київ: КПІ ім. Сікорського, вид-во «Політехніка», 2024. 532 с.

13. Пузанова Г.И. Порівняльний аналіз правового регулювання допуску іноземних інвестицій в економіку України та зарубіжних країн. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2015. № 14, Том 2. С. 4-8.

14. Шемшученко С.О. Захист іноземних інвестицій: міжнародно-правові стандарти: монографія; НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, Ін-т законодавства ВР України. Київ: Юрид. думка, 2014. 212 с.

15. Задихайло Д.В. Господарсько-правове забезпечення економічної політики держави: моногр. Харків : Юрайт, 2012. 456 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: http://portal.rada.gov.ua/
2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: http://www.kmu.gov.ua/
3. Офіційний веб-портал органів судової влади України. URL: http://court.gov.ua/
4. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України. URL: http://www.ccu.gov.ua/
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/
6. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua